

TEÓRIA HLASOVEJ VÝCHOVY
MIRIAM ŽIARNA

RUŽOMBEROK 2015

Teória hlasovej výchovy

Miriám Žiarna

Teória hlasovej výchovy

Ružomberok 2015

OBSAH

ÚVOD	7
1 HLAS V UČITELSKOM POVOLANÍ	10
1.1 Hlasová kultúra a hlasová výchova	10
1.2 Hlasová výchova učiteľa	11
1.3 Odborný profil hlasového pedagóga	13
1.4 Význam spevu pre všestranný rozvoj osobnosti	15
2 FONAČNÉ ÚSTROJENSTVO	17
2.1 Sluchové ústrojenstvo	17
2.1.1 Hudobný a vokálny sluch	21
2.2 Dýchacie orgány	22
2.2.1 Dychová opora	28
2.2.2 Nacvičovanie speváckeho dýchania	30
2.3 Fonačné orgány	33
2.3.1 Teória fonácie	38
2.3.2 Hlasové začiatky	39
2.3.3 Vlastnosti ľudského hlasu	41
2.4 Modifikačné orgány	41
2.4.1 Rezonancia	45
2.4.2 Rezonančné cvičenia	48
2.4.3 Formanty	50
2.4.4 Hlasové registre	53
2.4.5 Artikulácia	58
2.4.6 Artikulácie v speve	62
2.4.7 Vázba, viazanie tónov	65
2.4.8 Artikulačné cvičenia	67
3 SPEVÁČKA TERMINOLÓGIA	73
3.1 Pocity, predstavy a hmaty	73
3.2 Základné spevácke návyky	75

© PaedDr. Mgr. art. Miriam Žiama, PhD., ArtD.
© VERBUM – vydavateľstvo KU

Autor

PaedDr. Mgr. art. Miriam Žiama, PhD., ArtD.

Recenzenti

Mgr. art. Daniela Baňasová
Mgr. Martina Procházková, PhD.

Sadzba

PaedDr. Mgr. art. Miriam Žiama, PhD., ArtD.

Obálka

PaedDr. Jozef Zentko

Za jazykovú úpravu zodpovedá autor publikácie.

Druhé rozšírené vydanie

VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku
Hrabovská cesta 5512/1A, 034 01 Ružomberok
<http://uv.ku.sk>, verbum@ku.sk

ISBN 978-80-561-0255-8

3.3	Nacvičovanie správneho nasadenia tónu	76
3.4	Hlasové cvičenia	79
3.5	Hudobná artikulácia	86
3.6	Prednes a výrazové prostriedky	97
3.7	Rozdelenie hlasov	101
3.8	Ideál speváckeho prejavu	108
4	VÝVOJ HLASU	110
4.1	Vývoj detského hlasu	110
4.1.1	Prenatálne obdobie (od počatia po pôrod, cca 9. mesiacov)	110
4.1.2	Postnatálne obdobie	111
4.1.3	Predškolský vek (od 3 – 6 rokov)	113
4.1.4	Mladší školský vek (6 – 11 rokov)	114
4.1.5	Stredný školský vek (11 – 15 rokov)	117
4.1.6	Starší školský vek (15 – 22 rokov)	118
4.2	Mutácia	118
4.3	Hlavné zásady školskej hlasovej hygieny	127
5	HLASOVÉ CHYBY A PORUCHY	130
5.1	Chyby speváckeho hlasu	130
5.2	Hlasové poruchy	135
5.2.1	Orgánové poruchy	136
5.2.2	Funkčné poruchy	145
5.3	Rehabilitácia a reedukácia hlasových porúch	153
5.4	Správna životospráva a hlasová hygiena	166
	ZÁVER	171
	ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	174

ÚVOD

Celý vývoj civilizácie bol úzko spojený s rozvojom komunikácie. Počiatky hlasových prejavov siahajú podľa niektorých historikov až do doby kamennej, čo je 600 000 rokov pred našim letopočtom a ich prvou funkciou bolo napodobňovanie prírody. Z pôvodne dýchacieho ústrojenstva a jeho ochranného mechanizmu sa vyvinul hlasový aparát a jeho postupným zdokonaľovaním a prispôbovaním novým požiadavkám, sa z primitívnych zvukov, kriku a signálov vyjadrujúcich najzákladnejšie inštinkty a prejavy, dôležitých pre komunikáciu a neskôr aj pre kultové účely, postupne rozvíjal samotný jazyk a spev.¹

Zdokonaľovanie elementárnych hlasových prejavov prinášalo so sebou aj nové uplatnenie a nové funkcie, ako napr. náboženské, liečebné, výchovné, estetické, spoločenské... napríklad v staroveku bol kultivovaný hlasový prejav a krásny spev samozrejmosťou pre každého vzdelaného jedinca. Spev bol od nepamäti neodmysliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu a svoje postavenie si udržal až podnes. Výchovnými účinkami spevu sa zaoberali už v staroveku filozofi a myslitelia a neskôr i významní hudobní pedagógovia (J. J. Rousseau, J. A. Komenský, Z. Kodály), ktorí ho uplatnili aj vo svojich výchovných metódach a koncepciách, pretože zistili, že **rozvíjaním speváckych schopností sa vytvárajú nielen hlasové kvality kultivovaného prejavu, ale aj charakterové, povahové, citové a psychické kvality osobnosti človeka.**

V súčasnosti, akoby sa na rozvíjanie hlasovej kultúry zabudlo a preferujú sa iné kvality osobnosti, pričom samotný hlasový prejav je jednou z najdôležitejších kritérií každého jedinca. Hlasovej výchove sa v súčasnosti venujú len tí, u ktorých predstavuje hlas najdôležitejší pracovný prostriedok – speváci, herci, hlásatelia, učitelia, aj to mnohokrát nedostatočne, pričom existuje ešte

¹ RANINEC, J. 1997. *Lidský hlas a jeho kultivovanie*. Bratislava : PF UK v Bratislave, 1997. ISBN 80-88868-31-9, s. 7.

Tenor arias. The Tenor voice. [online]. [cit. 2014-08-20]. Dostupné na: www.ispasource.com/tenor.
 Tenor. [online]. [cit. 2014-08-20]. Dostupné na: www.en.wikipedia.org/wiki/Tenor#Tenor_buffo_or-Spieltenor.
 Zaujímavé jazykolamy. [online]. [cit. 2014-07-10]. Dostupné na: <http://texty.vychytane.sk/p/765/zaujimave-jazykolamy.html>.

Notový materiál:

- AUBER, E. F. D. 1856. *Fra Diavolo*. (ed.) MACFARREN, N. Boston : Oliver Ditson & Co., 1856. 240 s.
- BENEŠ, J. 1989. *Il sogno di Poppea*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenského hudobného fondu, 1989. ISBN 80-85166-00-3. 35 s.
- LÜTGEN, B. 2002. 20 *Tägliche Übungen : opern- Vokalisieren*. Band. II. (ed.) HEDMONT, M. Leipzig : C. F. Peters, 2002. 37 s.
- MOYZES, A. 1958. *Slovenské ľudové piesne*. Bratislava : SVKL, 1958. 55 s.
- MOZART, W. A. 2006. *Sämtliche Lieder*. (ed.) BALLIN, A. E. Kassel : Bärenreiter, 2006. ISMN M-006-46799-0. 76 s.
- MOZART, W. A. 1955. *Die Entführung aus dem Serail*. (ed.) KOGEL, G. F. Leipzig : C. F. Peters, 1955. 163 s.
- MOZART, W. A. 1960. *Zauberflöte*. (ed.) SOLDAN, K. Frankfurt : C. F. Peters, 1960. 188 s.
- PUCCINI, G. 1917. *La Bohème*. (ed.) CARIGNANI, C. Milano : Ricordi & Co., 1917. 300 s.
- SCHNEIDER-TRNAVSKÝ, M. 2001. *Piesňová tvorba*. (ed.) BUGALOVÁ, E. Bratislava : Hudobné centrum, 2001. 179 s. ISBN 80-88884-29-2.
- VACCAI, N. 1987. *Vaccai : metodo pratico*. Leipzig : Etidion Peters, 1987. 39 s.
- VERDI, G. 1902. *Rigoletto*. (ed.) MACFARREN, N. New York : Schirmer, 1902. 232 s.